

NOTIZIE DANTESCHE

Nieuwsbrief van de Società Dante Alighieri Haarlem

september 2020 afl. 2

Ter introductie

Notizie Dantesche

de nieuwsbrief van de Società Dante Alighieri Haarlem, verschijnt drie keer per jaar en staat onder redactie van Herman Baartman en Ine Zantingh

Het vorige Dantejaar sloten we anders af dan we gehoopt hadden. Lessen moesten gestaakt worden en lezingen konden geen doorgang vinden. En het nieuwe jaar is vol ongewissheden. Wat gaat corona nog aanrichten in de maatschappij, wat gaat het aanrichten in het eigen leven en, al is dat niet de belangrijkste vraag, maar toch, wat gaat het betekenen voor onze Società? Een ding is zeker: het zal wat tammer gaan worden. Samen wijn proeven, eten koken of op excursie gaan zit er voorlopig niet in. En als we elkaar treffen moeten we afstand houden. Maar we zijn er klaar voor. We hebben een nieuw onderdak - **Het Verhalenhuis** bij de Immanuelkerk – waar we op veilige afstand bij elkaar kunnen komen, het lezingenprogramma voor het komende seizoen is op orde en de financiën zijn gezond. We hopen van harte dat dit laatste ook voor alle soci geldt, en dat ons ondanks alle beperkingen een goed jaar te wachten staat, vooreerst voor iedereen persoonlijk, en natuurlijk ook voor onze Società.

De dreiging van corona dwingt ieder van ons tot zorg voor veiligheid. Dat geldt ook voor het bestuur. Ik vraag daarom speciale aandacht voor informatie in deze nieuwsbrief over manieren waarop we met elkaar zorg voor veiligheid kunnen hebben.

Herman Baartman (voorzitter)

Corona & Veiligheid

‘Rimaniamo distanti oggi per riabbracciarci domani’, aldus de Italiaanse premier Conte - vandaag houden we afstand om elkaar morgen weer te kunnen omarmen. We hopen met hem dat die dag van morgen gauw aanbreekt. Maar voor het zover is zullen we ons in acht moeten nemen. Het bestuur hecht veel waarde aan de gezondheid en het gevoel van veiligheid van de leden van onze Società. Dat geldt voor onze beide hoofdactiviteiten: de maandelijkse lezingen en de cursus.

De lezingen

De ruimte bij Welzijn Bloemendaal waar we sinds januari 2019 onze **maandelijkse bijeenkomsten** hebben is te krap om de anderhalve-meter-regel in acht te kunnen nemen. We zijn erin geslaagd om een andere locatie te vinden die wel aan die regel voldoet, **Het Verhalenhuis** bij de Immanuelkerk in Haarlem Noord (Van Egmondstraat 7). Met in achtneming van de anderhalve-meter-regel biedt het plaats aan ongeveer 80 personen.

De kerk heeft geen mechanische ventilatie, maar er is wel sprake van zogeheten natuurlijke ventilatie (enkel glas, de nodige kieren). Verdere ventilatie wordt bewerkstelligd door twee hoog gesitueerde ramen en/of twee deuren tegenover elkaar open te zetten. Op die manier ontstaat er een kleine luchtstroom, die voldoende is. Ook de grote hoogte van de zaal is een waarborg voor voldoende gezonde lucht. Op de foto staan de stoelen nog niet in een coronaproof-opstelling, maar u kunt zien dat de zaal daartoe meer dan voldoende ruimte biedt

Vooraf aanmelden via de website van het Verhalenhuis is verplicht. (www.verhalenhuishaarlem.nl). Reden hiervoor is de mogelijkheid die dit biedt voor eventueel bron- en contactonderzoek door de GGD. Aanmelding is mogelijk tot het allerlaatste moment.

Per huishouden hoeft slechts één aanmelding plaats te vinden. U moet dan uiteraard wel het aantal tickets op 2 zetten. Na aanmelding krijgt u een elektronisch ticket. Dit moet u laten zien bij de ingang van Verhalenhuis Haarlem. U bent vrij in de keuze van een zitplaats. Komt u samen met een huisgenoot, dan neemt u plaats op twee bij elkaar staande stoelen.

De garderobe bevindt zich na binnenkomst rechts. Nadat u uw jas heeft opgehangen, kunt u bij het buffet een kopje koffie of thee halen en meenemen de zaal in. Een tweede kopje kunt u in de pauze van de lezing halen. Neem ook daarbij de anderhalvemeter-afstand in acht.

Per lezing wordt een bijdrage van € 3 in rekening gebracht. Dit bedrag dient om de kosten van de consumpties (koffie/thee) te dekken. De verhuurder van de ruimte brengt dit bedrag per bezoeker bij Dante Haarlem in rekening, ongeacht of er iets wordt geconsumeerd. Na de bijeenkomst van december stuurt de penningmeester de leden die één of meer lezingen hebben bijgewoond een betaalverzoek voor de periode september t/m december.

Er zijn twee heren- en twee damestoiletten. Deze bevinden zich zowel in de ruimte waar u binnenkomt als bij de ingang van de kerk. Na afloop van de lezing dient u de zaal per één rij tegelijk te verlaten, uiteraard met inachtneming van de anderhalve-meter-afstand.

De cursussen

De lessen vinden alle plaats in het Kennemer Sportcenter. De leslokalen bieden voldoende ruimte om met maximaal 15 cursisten de anderhalvemeter-afstand in acht te kunnen nemen.

De beheerder van het Kennemer Sportcenter heeft laten weten dat de ventilatie voldoet aan de RIVM-richtlijnen. Indien een lokaal twee keer op een avond wordt gebruikt, wordt er tussen de lessen een kwartier pauze gehouden (in voorgaande jaren was er geen pauze tussen de les van 19.00 uur en die van 20.30 uur). Het lokaal kan dan worden gelucht. Ook kunnen de tafels en stoelen worden gedesinfecteerd.

AIUTO!

Wie tegenwoordig van zich wil laten horen moet uit de voeten kunnen met sociale media. Dat geldt ook voor 'Dante Haarlem. Sinds enige tijd hebben we ons bekwaamd in het gebruik van Facebook. Maar we zouden ons erg geholpen voelen met assistentie op dit gebied van iemand die hierin bekwaamer is dan wij. Veel tijd hoeft het niet te kosten, zeker niet voor een bekwaam iemand, maar je zou er ons, het bestuur, en onze vereniging zeer mee helpen. Mocht je hier iets zien, laat het ons dan weten via info@dantehaarlem.nl.

Carpe diem

De dichter Folgore da San Gimignano was een tijdgenoot van Dante. Zijn poëzie was aanmerkelijk luchtiger dan die van zijn beroemde tijdgenoot. In een krans van twaalf sonnetten heeft hij de bijzondere geneugten bezongen die een jaar maand na maand te bieden heeft. De zomer is haast ten einde, de herfst staat voor de deur, daarom dit vrolijke sonnet.

Ottobre

Di ottobre nel contà c'ha buono stallo,
e pregovi, figliuoi, che voi n'andate;
traetevi bon tempo ed uccellate
come vi piace, a piè ed a cavallo.

La sera per la sala andate a ballo,
e bevete del mosto ed inebriate,
ché non ci ha miglior vita, en veritate:
e questo è vero come 'l fiorin giallo.

E poscia vi levate la mattina,
e lavativ'el viso con le mani;
lo rosto e 'l vino è bona medicina.

A le guagnele, starete più sani,
ca pesce in lag' o fiume o in marina,

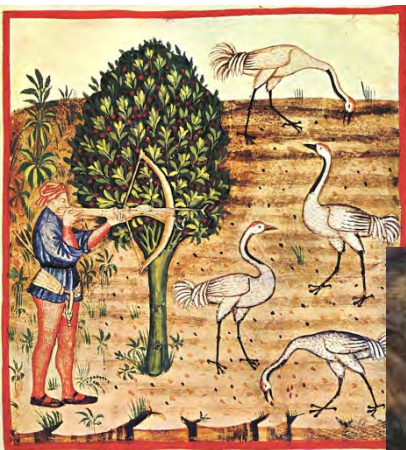
Ga in oktober, vrienden, naar het boerenland,
En zoek een prettig onderkomen daar;
Vermaak je en ga fijn op vogels jagen met elkaar,
Te voet of, als je wilt met teugels in de hand.

Ga 's avonds op de dansvloer als je kunt
En aan de wijn en drink je lekker zat.
Want dat er echt geen beter leven is dan dat
Is minstens zo gewis als Firenze's gouden munt.

En daarna 's ochtends vroeg weer uit de veren
Was met je handen je gezicht weer fris,
Niets wat je na wat wildbraad en een wijntje nog
kan deren.

Je voelt je nog gezonder dan een vis -
Ik zweer het in de Naam des Heren -
en hebt het beste leven dat er voor christenmensen
is.

In *Folgore da San Gimignano & Cenne de la Chitarra, Maanden van wel en wee*, vertaald door Frans van Dooren, Vught: Zolderpers (2005) is meer te vinden van deze tijdgenoot van Dante. De poëzie van Cenne de la Chitarra is een volkse parodie op die van de aristocraat Folgore da San Gimignano.

Il buon vino non ha bisogno di frache

Een wijnproeverij is moeilijk coronaproof te organiseren. Dus doen we het virtueel in dit wijnrubriekje.

Waarom de Proseccodruif geen Proseccodruif meer heet

Een glaasje Prosecco op een terras of in de tuin smaakt met 's zomers weer altijd goed. De afgelopen jaren werd Prosecco dan ook uitermate populair. Prosecco werd de bekendste spumante van Italië. Meer dan twee miljoen hectoliter Prosecco per jaar wordt er geproduceerd en daarmee is Prosecco ook de meest geproduceerde mousserende wijn van Italië. Aanvankelijk werd Prosecco alleen in een relatief klein heuvelachtig gebied bij Valdobbiadene (Veneto) geproduceerd. Tegenwoordig is de zone uitgebreid tot aan Triëst en wordt de druif op het vlakke land geplant in de richting van Verona. De naam Prosecco was echter niet beschermd en kon dus overal, ook buiten Italië, gemaakt worden. Dat wilde men graag voorkomen en een list werd verzonnen. In Friuli, grenzend aan de Veneto, ligt het plaatsje Prosecco. Vermoed wordt dat het plaatsje de naamgever is van de proseccodruif. Volgens de Europese regels beschermt een plaats- of streeknaam de naam van een wijn. Dus de oplossing was eenvoudig: de wijn werd voortaan niet meer naar de druif prosecco genoemd, maar naar het plaatsje Prosecco. De druif prosecco werd vervolgens genoemd naar een synoniem van deze druif: de glera.

Tegenwoordig wordt Prosecco gemaakt van de glera-druif. De Prosecco die uit het oorspronkelijke gebied (Valdobbiadene, Asolo, Conegliano) komt, heeft een DOCG status gekregen. Daarbij horen strengere eisen, zoals een lagere opbrengst per hectare. Cartizze is een gebied dat vlakbij Valdobbiadene ligt. Hoog en koel en hier komen de duurste Proseccchi vandaan met een fruitige aroma van peren.

De oud wielrenner Marzio Bruseghin (in 2008 3^e in de Giro) is wijnboer en verbouwt de Glera druif. Zijn wijngaard ligt hoog en nergens groeien de druiven op een grotere hoogte (ruim 400 meter boven zeeniveau).

In het fraaie boek 'Pellegrina' van Lidewey van Noord en Robert Jan van Noord bezoekt de schrijfster geboortedorpen van Italiaanse wielrenners. Ook Bruseghin werd met een bezoek vereerd. Op de vraag 'wat is een goede Prosecco?' wordt als antwoord gegeven: 'Non chidere all'oste se il vino e buono' (je moet de herbergier niet vragen of de wijn goed is). Uiteindelijk antwoordt Bruseghin dan toch: 'Een goede Prosecco moet voldoende frizzante zijn, niet te zoet, met de geur van appel of grapefruit, bloemen misschien, maar niet te aromatisch, de geuren mogen niet overdreven zijn.'

Dante laat je niet los

Toen in maart 'corona' mijn sociale leven goeddeels plat legde, besloot ik van de nood een deugd te maken en de *Divina Commedia* nu eens een keer te lezen van koft tot koft. Eerdere keren was ik steeds ergens in het Vagevuur gestrand. Ik ben vol goede moed begonnen, en las niet alleen de tekst, verschillende vertalingen en originele brokstukken, maar ook de broodnodige exegeses. Het is weer niet gelukt, ik heb zelfs het Paradijs niet gehaald.

Tijdens zijn verblijf in Rome in 1787 raakte Goethe met 'een jongeman van adel, een en al esprit', in gesprek over Dante. Goethe uitte zich nogal enthousiast over de grote poëet, maar de jonge edelman gaf hem te verstaan dat elke niet-Italiaan de poging moest opgeven een uitzonderlijke geest als Dante te begrijpen die zelfs de Italianen niet in alles konden volgen. Na wat heen-en-weer-gepraat gaf Goethe aan met hem in te stemmen, want, aldus Goethe, in zijn weergave van dat gesprek: 'ik had nooit kunnen begrijpen hoe men zich met deze poëzie onledig kon houden. Mij kwam de Hel afschuwelijk voor, het Vagevuur dubbelzinnig en het Paradijs saai; met deze woorden was de jonge man zeer ingenomen, doordat hij hieraan een argument voor zijn bewering ontleende: dit bewees nu juist dat ik de diepgang en verhevenheid van dit dichtwerk niet kon bevroeden'. Maar toch Dante - 'dass ausserordentliche Genie' - liet hem niet los. In zijn werkkamer in Weimar stond een buste van Dante. En ik laat Dante ook niet los. In mijn werkkamer staat er ook een.

Na wat heen-en-weer-gepraat gaf Goethe aan met hem in te stemmen, want, aldus Goethe, in zijn weergave van dat gesprek: 'ik had nooit kunnen begrijpen hoe men zich met deze poëzie onledig kon houden. Mij kwam de Hel afschuwelijk voor, het Vagevuur dubbelzinnig en het Paradijs saai; met deze woorden was de jonge man zeer ingenomen, doordat hij hieraan een argument voor zijn bewering ontleende: dit bewees nu juist dat ik de diepgang en verhevenheid van dit dichtwerk niet kon bevroeden'. Maar toch Dante - 'dass ausserordentliche Genie' - liet hem niet los. In zijn werkkamer in Weimar stond een buste van Dante. En ik laat Dante ook niet los. In mijn werkkamer staat er ook een.

H.B.

Proverbi

In de vorige *Notizie* stond een lijstje Italiaanse spreekwoorden met soep - minestra - in de hoofdrol. Net als het Nederlands kent het Italiaans ook veel spreekwoorden waarin een kat figureert. En sommige lijken veel op het Nederlandse equivalent ervan.

- Gatto vecchio vuole sorcio tenerello.
- Al buio tutti i gatti sono bigi.
- Levare le castagne dal fuoco con la zampa del gatto.
- Cadere in piedi come un gatto.
- Quando il gatto non c'è i topi ballano.
- Chi di gatta nasce topi piglia.
- Agli occhi dei gatti tutto appartiene ai gatti.
- Il gatto timido fa il topo coraggioso.
- La gatta vorrebbe mangiar pesci ma non pesca.

En over katten en bijgeloof gesproken: Als u de het pad kruist van een zwarte kat betekent dat dat de kat ergens naar op weg is, aldus Groucho Marx.

“Insegnando si impara”

Onze docenten houden van hun vak, dat wisten we, en van het Italiaans. Maar waarom? En wat is er zo bijzonder aan die taal? We vroegen het aan Ellen van den Berg. Al sinds 1998 verzorgt ze, zij het met enkele onderbrekingen, lessen Italiaans voor leden van ons comitato.

Dante: waarom ben je ooit Italiaans gaan studeren?

Vanaf mijn vroegste jeugd interesseerden vreemde talen mij. Toen ik op de radio en tv Italiaanse liedjes hoorde, was ik meteen verkocht: de muziek klonk altijd goed en ik wilde meezingen. Nadat ik de teksten een tijdje fonetisch had uitgeschreven, ben ik de taal autodidactisch gaan leren, terwijl ik nog op school zat. Op het moment dat ik een studie moest kiezen, lag de keuze voor de hand.

Dante: Wat vind je het mooie of bijzondere van het Italiaans?

Italiaans heeft een vrolijke, zonnige klank voor mij. Je kunt je gevoelens er spontaan in uiten (met de nodige gebaren erbij natuurlijk). Bovendien is het interessant te bedenken dat je eigenlijk modern Latijn spreekt. Vergeleken met het Spaans is het zachter en zangeriger. Natuurlijk zei iedereen: “Ga toch Spaans studeren, daar kun je meer mee!” Maar nee, dat was voor mij geen optie.

Dante: Wat trekt je aan in het land?

De grote ijsjes, de mooie jongens... haha. Het eerste klopt zeker, en het is ook waar dat de mensen in Italië er goed verzorgd uitzien. Later ben ik het eerder een nadeel gaan vinden dat de buitenkant zo belangrijk gevonden wordt. Verder het landschap en het klimaat uiteraard, en nog steeds de muziek. De popmuziek is meer “westers” geworden sinds mijn eerste kennismaking, maar de meeste nummers zijn nog steeds prachtig gearrangeerd en ook tussen de nieuwe sterren zitten geweldige stemmen. Zelfs de politiek vind ik heel spannend met al die karakteristieke politici! De komieken maken daar dan ook ruimschoots gebruik van.

Dante: Wat heeft de studie en kennis van die taal je opgeleverd in het leven naast werk en een inkomen?

Allereerst de studiejaren zelf, waar ik zeer van genoten heb. Mijn belangstelling voor literatuur, geschiedenis en filosofie is in die tijd ontstaan en dat heeft weer geleid tot ontmoetingen met allerlei interessante mensen. Wat natuurlijk ook voor het lesgeven geldt: ik leer net zo veel van de cursisten als zij (hopelijk) van mij!

Vroeger hoopte ik dat de studie mij ook een Alfa Romeo en een echte Romeo zou brengen, maar dat is er helaas niet van gekomen... Wel geniet ik nu van de Italiaanse literatuur en zing ik in keurig Italiaans!

Dante: Wat vind je eventueel het moeilijke aan de taal?

Het was voor mij destijds een lang proces om de “onbeklemtoonde persoonlijke voornaamwoorden” op de juiste plaats in de zin te krijgen. Ook het gebruik van de verleden tijden vond ik lastig, dat is mij pas tijdens het lesgeven duidelijker geworden. Insegnando si impara, dicevano gli antichi Romani! De cursisten vinden dit ook de moeilijkste onderwerpen. Het is een andere manier van denken en vooral van veel horen en doen.

Dante: Heb je nog suggesties voor onze cursisten?

Ik zeg altijd: neem een Italiaanse vriend(in), dan leer je heel snel! Maar serieus: vooral je huiswerk blijven doen, een woordenschat opbouwen en er verder zoveel mogelijk mee bezig zijn. Je kunt je Italiaans op een leuke manier op peil houden met films (geen Napolitaanse!), muziek en tijdschriften. En ook al gaat het langzaam: non perdere il coraggio!

‘De Buitenjongen’ Paolo Cognetti (recensie)

In 2013 verscheen 'Il ragazzo selvatico' (De buitenjongen) van Paolo Cognetti. Het boek bleef zeker in Nederland vrijwel onopgemerkt, totdat drie jaar later 'Le otto montagne' (De acht bergen) verscheen, een boek dat onmiddellijk een bestseller werd. Diverse recensenten wijzen erop dat 'De Buitenjongen' beschouwd zou kunnen worden als een voorstudie voor 'De acht bergen', maar ik denk dat je het boek daarmee tekortdoet.

Waar gaat het over?

De ik-figuur, een dertigjarige inwoner van Milaan, is op dood spoor geraakt: hij weet niet wat hij met het leven en met zichzelf aan moet. Hij besluit daarom voor acht maanden een berghut te huren, in de hoop meer duidelijkheid te verkrijgen over zichzelf en weer in staat te zijn tot schrijven, want, zoals hij zelf zegt: “Niet schrijven is voor mij als niet slapen of niet eten”. Hij is natuurlijk niet de eerste mens die zich terugtrekt in de eenzaamheid en Cognetti is er ook heel duidelijk over wie hem geïnspireerd hebben: Henry David Thoreau met zijn boek Walden, maar ook Chris McCandless, wiens wederwaardigheden zijn verteld door Jon Krakow in 'Into the wild'. Cognetti haalt zijn voorbeelden uitvoerig aan en nogal wat Nederlandse critici storen zich aan de uitgebreide citaten in een toch al dun boekje als 'De buitenjongen'. Dat zijn dezelfde critici die zich storen aan het feit “dat er niets gebeurt in dit boek”. Het is buitengewoon interessant om het commentaar van Nederlandse recensenten te lezen; dat commentaar zegt mijns inziens meer over de manier waarop hier naar literatuur wordt gekeken dan over Cognetti's boek. De enige uitzondering is Ronald de Rooij, recensent van Trouw, maar hij is dan ook een groot Italiëkenner. In Italië werd aanmerkelijk positiever gereageerd, daar heeft men meer oog voor de natuurobservaties van Cognetti. In Nederland zijn we niet opgegroeid met een retorische traditie, zoals dat in Italië wel het geval is. Wellicht is dat de reden dat wij hier minder waardering kunnen opbrengen voor het 'mooi schrijven', voor de langzame gang door de taal.

Gebeurt er inderdaad zo weinig in dit boek?

Wie van een roman verwacht dat er een duidelijk plot in zit, dat er personages in optreden die duidelijk op weg zijn ergens naar toe, dat er levendige dialogen in voorkomen en dat het boek een zekere climax heeft, zal ernstig teleurgesteld worden door 'De buitenjongen'. Maar wie zich laat meenemen door de echt prachtige natuurobservaties van Cognetti zal het ervaren als een geschenk. Wie antwoorden verwacht op levensvragen is bij Cognetti aan het verkeerde adres, daar gaat het boek niet over. Het gaat wel over overgave, aan de natuur en haar onverbiddelijke loop.

Waarom is het boek literair zo interessant?

Cognetti schrijft in de ik-vorm en hoewel we allemaal wel weten dat een boek nooit een op een samenvalt met zijn auteur kunnen we wel vaststellen dat er veel autobiografische elementen in zitten. De ondertitel is: "Schrift uit de bergen", wat het dagboekachtige element nog versterkt. En toch speelt Cognetti met de vorm, met de inhoud, met ons als lezer. Want wat is er allemaal weggelaten? Waarom staat er wel wat er staat? Dat is een heel weloverwogen, bewuste keuze en dat geeft aan dit boek zijn literaire dimensie. Het lijkt Cognetti helemaal niet te gaan om de lezer, het lijkt of het uitsluitend om hemzelf gaat, maar dat is natuurlijk niet zo.

Wij worden als lezers zonder het te merken bespeeld. Als je dat spel kunt spelen, ben je een schrijver en dan is dit geen voorstudie, maar een waardevol boek op zich. Omdat ik het boek alleen in het Italiaans heb gelezen, kan ik geen oordeel geven over de vertaling, maar de namen van de vertalers (Patty Krone en Yond Boeke) staan garant voor een mooie weergave in het Nederlands.

Ine Zantingh

1321 en 1936 Een oproep

In 1321 overleed Dante, in 1936 werd de Società Dante Alighieri Haarlem opgericht. Een centennium dus volgend jaar, het zevende, en een lustrum, het zeventiende. En dat gaan we vieren.

Net als de andere comitati zullen wij het komend jaar aandacht schenken aan dit centennium, daarnaast gaan we ook ons eigen lustrum vieren, het 17e. Hoe? Dat weten we nog niet. Wij, het bestuur, willen een commissie instellen die daarover met ons meedenkt en helpt om die vieringen voor te bereiden en vorm te geven. Dus wil je een helpende hand reiken, meld je dan bij info@dantehaarlem.nl

Rafaël

Dit jaar wordt herdacht dat 500 jaar geleden Rafaël is overleden, een van de grootste kunstenaars uit de Italiaanse renaissance. De overzichtsexpositie in de Scuderie del Quirinale in Rome moest al na twee dagen sluiten wegens corona. In de voorverkoop waren er al 70.000 tickets verkocht. Later heeft hij alsnog doorgang kunnen vinden en is hij verlengd tot 31 augustus. Wie er toch nog iets van wil zien kan zich troosten met dit filmpje over de tentoonstelling:

<https://www.youtube.com/watch?v=s58gYvvNrKQ>

Beroemd zijn de fresco's van Rafaël in de Villa Farnesina in Rome. In zijn lezing over deze villa op 8 oktober zal David Rijser ze uitvoerig belichten.